

ЛИСТ РУДАРСКО - ТОПИОНИЧАРСКОГ БАСЕНА БОР

www.rtbbor.com

Број 2171 • Година LX • Лист излази месечно • Петак, 28. септембар 2007. • Примерак 25 динара

ISSN 1452-9025
9 771 452 902006

КОЛЕКТИВ
Најсајту

Конференција за медије Миодрага Цонића, в. д. генералног директора Басена

УСПЕШНА ПРИВАТИЗАЦИЈА КЉУЧ ОПСТАНКА

Пошто су сада услови тендера значајно пооштрени, очекујемо да ће само озбиљне компаније ући у трку. – Од РТБ-а зависи продаја и осталих басенских предузећа. – Без јединственог става са репрезентативним синдикатима у даљем току приватизације. – Производња стабилизована на преко 1.400 тона бакра у концентрату из сопствених рудника месечно. – За ремонт у Топионици обезбеђено око 2,5 милиона долара. – Крајем септембра у РББ, после 25 година, стиже нови багер

Јавност с великим пажњом прати збивања у и око комбината бакра

РТБ. – Менаџмент је задовољан што је коначно решен правни галиматијас око наставка приватизације Басена и очекујемо да ће овај пут она бити стварно успешна. То смо очекивали и прошли пут. Али сада, пошто су услови тендера значајно побољшани и пооштрени, надамо се да ће само озбиљне компаније ући у трку и да ће се већ крајем године знати ранг-листа, у преговоре ће се сигурно ући почетком идуће године, а у марту и улазак будућег власника у посед предузећа. Не скривамо оптимизам да ће тендер бити успешан. Увек смо тврдили и веровали да ће само успешна приватизација моћи да постави ову велику компанију на ноге и да је то једини кључ опстанка РТБ-а. Потенцијални купци су већ ушли у медијску кампању и то не бих

коментарисао јер не треба фаворизовати било кога. Чињеница је да је добро почело, па се надамо да ће се тако и завршити.

Овом констатацијом Миодраг Цонић, в. д. генералног директора РТБ-а, почeo је, 6. септембра, обраћање новинарима на конференцији за медије која је и уприличена поводом расписивања новог јавног позива за учешће у надметању за пренос експлоатационих права и продају основне имовине комбината бакра. Изражавајући наду да ће, ипак, победити разум, и да ће сви схватити да је овај тендер "бити или не бити за РТБ као целину", челни човек Басена је наставио:

- Влада нам је обећала да РТБ неће отићи у стечај уколико овај тендер пропадне. Међутим, чињеница је

и да више неће бити покушаја приватизације на овај начин – продаје Басена као целине, већ из делова, што је, по нашему, много горе решење јер знајemo да се знатан део комбината бакра у том случају неће моћи да приватизује. Од РТБ-а зависи продаја и осталих басенских предузећа која му пружају услуге или своје производе раде од његовог бакра. Сведочи смо да приватизација ФОД-а и ФЛЖ није била успешна. Увек смо сматрали да је својинска трансформација ових компанија могућа тек након басенске зато што будући власник РТБ-а нема никакве обавезе да са њима пословно сарађује, те они могу да остану без послана. Наша жеља је била да се и ова два предузећа на неки начин приватизују и будући купац Басена обавеже да их преузме јер су оне у тој ценi за основну делатност (340 милиона долара) само кап у мору. Велики проблем је, пре свега, број запослених у ФОД-у (преко 700). Трошкови финансирања зарада за будућег власника представљају велики терет, а не цена по којој се ФОД

Награда уместо акција

- По закону, акције се не могу поделити радницима ако је предузете у реструктуирању. У Србији је већ 80-ак фирми приватизовано по том моделу и нико није добио акције. Међутим, на састанку у Министарству економије и регионалног развоја, добили смо уверавање да ће тај проблем бити решен на сличан начин као у РК "Београд". Уколико се РТБ приватизује по ценi која је већа од износа његових обавеза, постоји могућност да се та разлика исплати запосленима као нека врста, како је министар Динкић рекао, имитације акција. Али, то неће бити акције него награда запосленима који су радили у РТБ-у.

продаже. Инсистираћемо да се ФОД и ФЛЖ поново понуде, али по још нижој ценi, да видимо шта ће показати и тај тржишни тест. Уколико и он

наставак на страни 3

Нови багер стигао на Површински коп "Велики Кривељ"

Продужетак живота борског рударства

Стр. 4

Топионица у једном од већих ремоната последње десеције

Реактор стартује
почетком октобра

Стр. 5

Радна снага као развојни ресурс

ДА ЗНАЊЕ НЕ ЗАСТАРИ

Након реализације последњег социјалног програма побољшана квалификациона структура басенских радника за четири одсто. – Од укупно 4.711 запослених на линији бакра, 3.834 су у категорији стручних. – Специјализација знања у складу са захтевима нових технологија. – Просечна старост запослених 43,12 година. – Преполовљен број инвалида рада и сада их је око 300

РТБ. – Радна снага није само трошак или социјална категорија - проблем који се решава социјалним програмом, како га, нажалост, многи виде, већ, пре свега, ресурс који захваљујући свом знању и искуству одржава производњу. Једна од повољности за будућег купца Басена јесте и та што, осим рудних резерви, имамо акумулирано знање и повољнију квалификациону структуру радника – истиче Драган Ранђеловић, заменик директора за опште послове, кадрове и информисање у РТБ-у.

У прилог његове тврђње о побољшаној квалификационој структури, и то за четири посто у односу на стање пре последњег социјалног

ВШС, ВСС, мр и др), док су 877 или 18,62 % нестручни (НКВ, ПКВ и НСС). Уколико се посматра овај однос крајем 2005, у комбинату бакра је, од тадашњег укупног броја запослених, радио 77,4 % стручних и 22,6 % нестручних радника.

У категорији стручних бројчано доминирају КВ радници (1.527 или 32,41 %). Највише их је у РББ-у (670), затим ТИР-у (486), РБМ-у (367) и матичном предузећу (четири). Следе запослени са средњом стручном спремом (1.392 или 29,55%), високим образовањем (421 или 8,94%), ВКВ (324 или 6,88%), са вишом спремом (158 или 3,35%), девет магистара и три док-

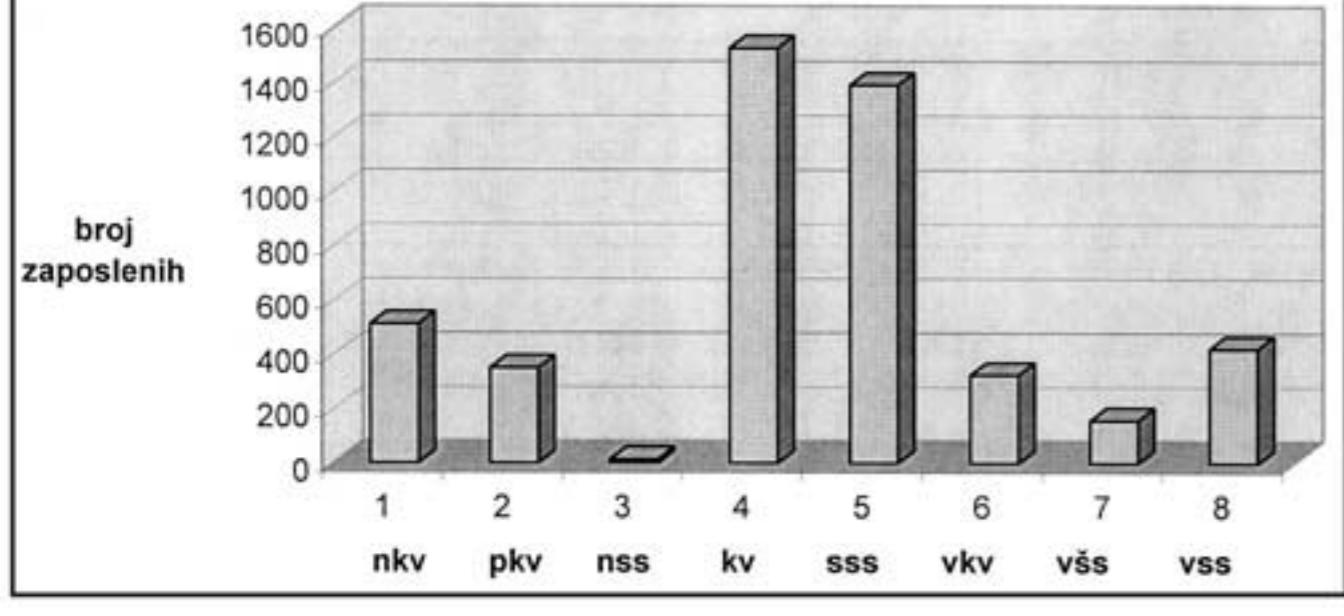
Драган Ранђеловић

средној производњи, а недостају и поједине категорије стручних производних радника. Стога је почетком лета отворено питање допуне знања, односно организовање доквалификација и специјализације тренутно запослених у комбинату бакра. Примера ради, у ТИР-у има 62 пријављена и то за обуку за информатику, енглески језик, припрему за стручне испите, термовизију (врста технике за одржавање

да буде повезано са инвестирањем у радну снагу, односно у обуку људи за нову топионицу, на пример, или руковање новим багером. Стога је и урађен програм како бисмо решили овај проблем да побољшаној квалификационој структури запослених приодамо иновирана знања, и то специјализацијом у складу са захтевима нових технологија. Наша стратегија у овој области се базира на припремама за могуће најаве потенцијалних купаца које се односе на запослене, попут посебне организације радника одржавања или посебне стимулације оних који желе да се баве предузетништвом везано за РТБ – закључује Ранђеловић.

Када је реч о старосној структури, евидентно је подмлађивање запослених у басенским предузећима, посебно у ТИР-у и матичном, док су у РББ-у и РБМ-у радници скоро исте старости.. Просечна старост сада износи 43,12 година, док је крајем 2005. била 43,77. Највећу групу (2.140 или 45,43% од укупног броја запослених) чине они између 40 и

Квалификациони структура запослених у РТБ Бор 31.08.2007.

програма, а чак за десет процената пре првог, говоре и следећи подаци. Од укупно 4.711 запослених у предузећима на линији бакра крајем августа ове године (1.796 у РББ-у,

тора наука. Међу нестручним, највише је НКВ (512 или 10,87%), затим ПКВ (359 или 7,43%) и НСС (15 или 0,32%).

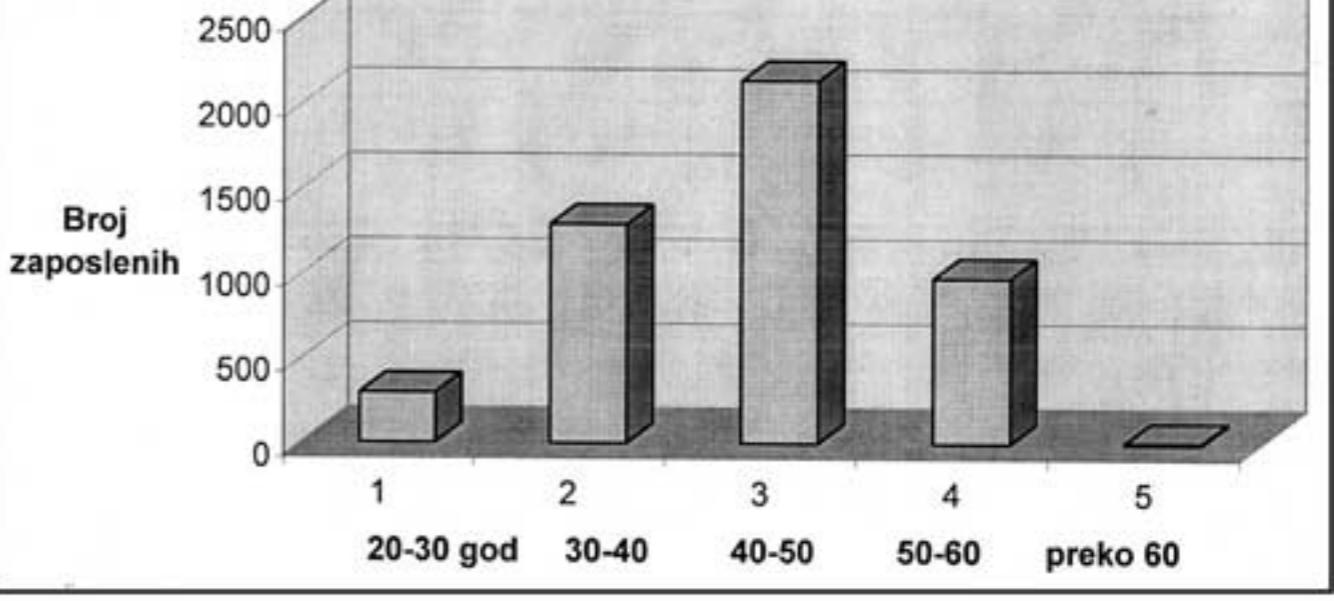
Међутим, по речима Ранђело-

Активности Центра

– У Центру за транзицију запослених у РТБ-у у току су припреме за реализацију Пројекта регионалног развоја Бора, повезивање тог програма Светске банке са сличнима (израда стратешких планова социјалне политике), као и са пет регионалних центара у Србији који реализују CARDS-ове програме за образовање одраслих. Такође смо иницијали активије деловање локалног савета за запошљавање с обзиром на улогу локалне заједнице у стварању услова за отварање нових радних места, пре свега, у организованујавних радова, доделу кредита за самозапошљавање и микрокредита за мале привреднике. Други правац активности су припреме за обуку вишкова из РТБ-а, али и осталих незапослених. Наиме, у Центру има близу 400 пријављених за различите видове обуке. Ту су и припреме за иницијирање увођења стандарда за предузетничку и обуку из страних језика – наглашава Ранђеловић.

1.835 у ТИР-у, 999 у РБМ-у и 81 у РТБ Д.О.О.), 3.834 или 81,38 % су стручни радници (КВ, ССС, ВКВ, вића, проблем представља унутрашњи распоред јер их је више у службама одржавања него у непо-

Старосна структура запослених у РТБ Бор 31.08.2007.

опреме), пословне секретаре, машинисте парних турбина и црпних станица, руководце пумпама и котловима, металостругаре. У РБМ-у је још увек у току курс за аутодизаличаре, док се очекује да и РББ, на основу обимне анализе, искаже потреба у области дефинитивних кадрова.

– Додатна невоља је што не располажемо најновијим технолошким и специјалистичким знањима. Зато улагање у Басен мора

50 година. Следе они између 30. и 40. (1.291 или 27,40%), 50. и 60. (974 или 20,68%), 20. и 30 (295 или 6,26%) и најмање је оних са преко 60 година (11 или 0,23%). Један од могућих разлога, по речима Ранђеловића, јесте и тај што су, по претходном социјалном програму, из РТБ-а највише и отишли они у другој половини радног стажа. Преполовљен је и број инвалида рада, па их је сада око 300.

Ј. Станојевић

Конференција за медије Миодрага Цонића, в. д. генералног директора Басена

УСПЕШНА ПРИВАТИЗАЦИЈА КЉУЧ ОПСТАНКА

Наставак са стране 1

буде неуспешан, онда ће Агенција и приватизациони саветник морати да траже за њих неко друго решење ако будући власник Басена не буде заинтересован за њихову куповину. Са друге стране, ми ћемо са свим потенцијалним купцима на овом тендера разговарати о томе да бисмо сазнали има ли интересовања за њих.

Када је реч о споредним делатностима у РТБ-у (ФОЖ, фабрике арматура, соли племенитих метала, филмова и фотокемикалија у ТИР-у и Истражни радови у РББ-у), које су већ три пута излазиле на лicitацију и нису се приватизовале, Цонић наглашава да је пословодство од Агенције тражило да се сви запослени у њима тренутно (близу 200) додају онима у основној делатности, тако да их укупно има близу 4.700. Дакле, у

Нема оставке

- Захтев за моју оставку, по мени, чак није захтев свих синдиката већ једног човека који то чини врло агресивно. Нећу поднети оставку због тога што сам потписао уговор са Купромом. Ако су сви репрезентативни синдикати потписали социјални програм, који је саставни део купопродајног уговора, не видим разлог да га ја не потпишем, као ни разлог да то траже од мене после шест месеци. Када је реч о захтеву Самосталног синдиката, односно ЈСО РТБ-а, за повећање зарада од 30 одсто, и то искључиво за њихове чланове, сматрам да је он неизбийан. Са друге стране, ми у овом тренутку заиста немамо финансијске могућности за повећање зарада. А, и када бисмо их имали, нисам сигуран да би нам Влада и Агенција то допустили у моменту када улазимо у нови тендар и када сваки потенцијални купац формира своју понуду цене знајући колико ће сутра овде имати трошкове пословања. Наиме, зараде у РТБ-у су велика ставка – преко 30 одсто од укупног износа трошкова. За годину дана повећали смо зараде за 50 процената, исплатили смо све заостале плате и регрес од по 30.000 динара сваком запосленом, можда највећи у Србији. Пресечна зарада у Басену је преко 28.000 динара, али пошто регрес, такође, спада у зараду, њих треба увећати за још око 2.500 динара.

укупан број радника који ће морати да преузме будући власник основне делатности ушли су и оних 200 из споредних уколико се, у међувремену, не догоди њихова приватизација.

- У Агенцији су нам изашли у сукрет – то је оно на чemu смо инсистирали, као и на пооштреним критеријумима у вези обавезних инвестиција и лиционских гаранција. Ми смо желели много више, али је за то услов био да имамо јединство у целом колективу, пре свега, са репрезентативним синдикатима. Нажалост, то са њима нисмо могли да постигнемо. Предлоге које смо ми имали о јединственом наступу у даљем току приватизације код њих нису нашли на до-

Миодраг Цонић

бар пријем, тако да смо били пријуђени да сами тражимо оно што сматрамо да је за ову компанију најбоље. Наравно да ће било какво нејединство нанети штету процесу приватизације Басена, посебно уколико се то јавио испољи. Евентуално противљење новом тендру сигурно се неће повољно одразити на интересовање будућих купаца. Ако они остану при ставу да су против, а не предузимају ништа, то ће моћи да се превaziђе. Међутим, у случају њиховог супротстављања, сигурно неће бити добро за РТБ, Бор и цео регион.

Цонић се потом осврнуо и на актуелно стање у компанији, посебно наглашавајући чињеницу да је у претходних годину дана производња стабилизована, те да из басенских

Осмомесечни резултати

У басенским рудницима за осам месеци укупно је произведено 10.435 тона бакра у концентрату. У истом периоду продуковано је нешто више од 22.000 тона катодног бакра, од чега 13.000 тона из сопствених сировина, а девет хиљада тона прерадом увозних концентрата. У ТИР-у је, такође, из сопствених и осталих сировина произведено и 260 килограма злата и 1.500 килограма сребра, док је прошле године укупно дато око 300 кг злата и нешто више од 1.000 кг сребра.

рудника данас може да се производи преко 1.400 тона бакра у концентрату месечно.

- Није далеко ни дан када ћемо рећи да смо продуковали и више од 1.500 тона. Ако имате у виду да је од 2000. до сада просечна производња "црвеног метала" из сопствених ресурса била испод 1.000 тона, мислим да је овај наш успех вредан пажње. У августу смо произвели 1.380 тона бакра у концентрату из наших рудника, али само 900 тона катодног бакра из увозних концентрата. Чињеница је да од уласка у преговоре са Купромом имамо тешкоћа у набавци ове сировине из иностранства, а они су нам неопходни како бисмо остварили оптималну производњу у Топионици. У августу је продуковано свега 2.200

тона катода, што је лош резултат. Настојаћемо да у периоду до приватизације повећамо производњу и из увозних концентрата и да се вратимо на преко 3.000 тона катодног бакра месечно. Од 10. септембра у Топионици ће почети ремонт постројења који није рађен од 2005. Обезбедили смо сва потребна средства за његово финансирање – између два и два и по милиона долара. За то време морамо нормално да радимо, исплаћујемо зараде и сервисирамо трошкове пословања. То ће бити тешко јер смо у међувремену ушли у набавку нове опреме. Крајем септембра на Површински коп "Велики Кривељ"

сих постројења, уједно решавати и проблеми заштите животне средине.

- Изградња нове топионице, истовремено, решиће проблем аероза-

Помоћ државе

- У прве две године субвенције државе су износиле по 800 милиона динара годишње, онда су паде на 500 милиона, да би лане биле нешто преко 200 милиона, а у овој години 130 милиона, односно просечно између 15 и 17 милиона динара месечно. То су у овом тренутку недовољна средства за нормално пословање РТБ-а јер имамо велике издатке због набавке нове опреме и финансирања ремonta. У наредне три недеље и дуже нећемо имати производњу у Топионици, самим тим имаћемо за толико мању продукцију и у Електролизи – преко 2.000 тона бакра мање у наредних месец дана, тако да очекујемо помоћ државе која је то и обећала. Значи, субвенције ће нам бити повећане јер наше анализе кажу да ће нам недостајати између 50 и 70 милиона динара сваког месеца.

Обавезе Басена

- Према нашим сазнањима, Басен дугује преко 500 милиона долара. Немамо тачан износ обавеза јер оне у нашим пословним књигама, нажалост, нису правилно евидентиране. Зато смо ангажовали независну ревизорску кућу ЕУРО АУДИТ из Београда. Она, наиме, не утврђује износ обавеза нити било које позиције, већ каже да ли је оно што је у нашим књигама веродостојно или није и да ли су ти подаци које смо исказали за сваку ставку нашег биланса тачни или не. Њихов извештај очекујемо до 30. септембра.

треба да стигне багер за који смо уплатили аванс од милион евра. Дакле, после 25 година у РББ стиже нови багер јер је последњи пут то било давне 1982.

Одговарајући на новинарско питање о новцу намењеном екологији, први човек комбината бакра је рекао да то нису посебна средства, већ ће се, у оквиру модернизације басен-

гађења, а отпадне воде из флотација и јаловишта улагањима будућег купца у промену технологије, али и помоћ државе ће битибитна. Нарочито ће бити важна помоћ Светске банке која је, на седници Одбора у Вашингтону, донела одлуку да у РТБ уложи 43 милиона долара одмах након приватизације. Од ове суме, 30 милиона ће отићи на решавање проблема историјских загађења током 100-годишњег рада наше компаније. Влада је већ донела одлуку о потписивању уговора са СБ, а потребно је још да је ратификује Скупштина Србије.

Ј. Станојевић

Млађан Динкић, министар економије и регионалног развоја

СТОП ЗА КУПРОМ

РТБ. – Купром не може на нови тендар, сви остали могу. Румунској компанији неће бити дозвољено да поново учествује у другом надметању за пренос експлоатационих права и продају имовине Рударско-топионичарског басена Бор јер је управо она, одустајањем од уговора који је већ био потписан, проузроковала расписивање новог тендера – изјавио је министар економије и регионалног развоја Србије Млађан Динкић, 4. септембра, на конференцији за новинаре у Београду.

Он је, такође, додао да се Купром на првом тендру показао као неизбидна фирма која ни у продуженом року није уплатила понуђену цену за Басен, па је 25. априла и раскинут уговор, а тендар проглашен неуспешним. Наме, поводом најаве представника Купрома да ће учествовати на новом јавном позиву за продају комбината бакра уколико, како су рекли, "буде вељано припремљен", Агенција за приватизацију Републике Србије затражила је од Министарства за економију и регионални развој правно тумачење њиховог евентуалног појављивања. Према досадашњем искуству у приватизацији, купцу фирмама са којим је раскинут купопродајни уговор није било дозвољено да учествује у поновљеном поступку њене продаје. Осим тог практичног аспекта, и Закон о приватизацији предвиђа да купац капитала или имовине не може бити лице са којим је раскинут уговор због неизвршавања уговорених обавеза.

Динкић је поновио да ће основни критеријум за избор најповољније понуде бити понуђена цена. За разлику од ситуације када држава продаје капитал неког предузећа и када је инвестициони програм од велике важности, овде је реч о продаји имовине РТБ-а. Неће се бодовати износ улагања јер је неопходно да се новцем од продаје компаније исплате повериоци комбината бакра, чија потраживања премашују 500 милиона долара.

Нови багер стигао на Површински коп "Велики Кривељ"

Продужетак живота борског рударства

За пола године биће удвостручена производња бакра јер ће месечна прерада са 350.000 тоне бити повећана на 700.000 тоне руде. – Ову савремену машину која кошта 2,7 милиона евра РТБ финансира путем лизинга. – Очекује се да за месец дана у Бор стигну још три камиона и два булдожера

Једна гусеница хидрауличног багера тешка је 36 тона

РББ. – Овај багер за нас, пре свега, значи продужетак живота. Руде имамо тек за још неколико месеци, а ова машина омогућиће одржавање континуитета производње на Површинском копу "Велики Кривељ" и његово враћање у оптимални капацитет у року од шест месеци. То значи да ћемо за пола године имати удвостручену продукцију бакра јер ће се у Кривељу за то време ослободити доволно руде да и Флотација може да ради пуним капацитетом. Багер ће, дакле, у првих неколико ме-

секи откопавати јаловину да би се дошло до руде, а, након тога, месечна прерада биће са 350.000 тоне повећана на скоро 700.000 тоне руде. Самим тим, биће и више бакра – истакао је Драган Бојовић, в. д. директора Рудника бакра Бор, 25. септембра, када је конвој од 12 шлепера допремио делове новог багера у Бор.

Ова савремена машина немачког производија O&K ("Оренштајн и Копел") тешка је 283 тоне, а запремина кашике јој је 15 кубика. Хидраулични багер је замена за класичне

ужетне машине – покреће је електромотор и то знатно брже и уз много мању потрошњу струје. Багер кошта 2,7 милиона евра, а РТБ га финансира путем лизинга. Аванс од милион евра уплаћен је пре два месеца. Иначе, нова утоварна механизација за потребе РББ-а последњи пут је набављена пре равног 25 година.

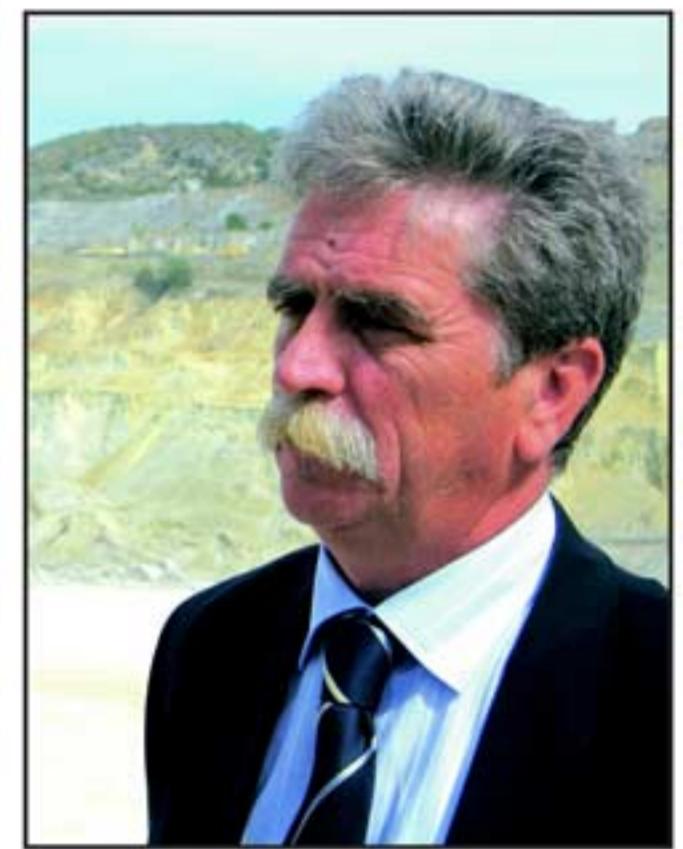
- Ми смо, практично, ушли у инвестициони циклус чекајући новог власника. С обзиром на то да се процес приватизације одвија, дошли смо у ситуацију која наговештава прекид производње на Површинском копу "Велики Кривељ" који је стожер

Ист поинт одбио да помогне

РТБ. – Басен Бор је принуђен да нађе гаранта (јемца) за куповину нове рударске механизације јер својим билансима не може сам да се квалификује. Стога смо потражили помоћ од наших пословних партнера, између осталих, и од Ист поинта власника Зорана Дракулића. Они нису прихватили да буду гарант РТБ-у за набавку шест тешких камиона (по три за РББ и РБМ) – каже Миодраг Џонић, в. д. генералног директора РТБ-а.

J. C.

борског рударства. Уз сагласност Агенције за приватизацију одлучили смо се за куповину рударске механизације коју ће, када дође, нови вла-

Драган Бојовић

ник преузети. То ће бити саставни део купопродајног уговора, тако да ће купац РТБ-а наставити да месечно, на име отплате багера, издава 60 хиљада евра. И не само то, очекујемо да за месец дана у Бор стигну још три тешка камиона – дампера и два булдожера. Хидраулични багер биће монтиран у року од 10 дана и спреман да прионе на посао у "Великом Кривељу" почетком октобра – додао је Бојовић.

Г. Тончев Василић

Подземна експлоатација у сенци стања на старом борском копу

Воге још проблем Јаме

После анализе РГФ-а која каже да Јама има све технолошке предуслове даље експлоатације у рудним телима П2А и Тилва рош, под условом да се регулишу воде, следи нова која треба да одговори колики део ових тела је безбедан и економски оправдан за експлоатацију с обзиром на то да се проблем вода засад не може потпуно отклонити

Бранислав Михајловић

за је сачињена и предата Републичкој рударској инспекцији. Сажето, како нам је пренео **Бранислав Михајловић**, заменик директора РББ-а за подземну експлоатацију, анализа каже да Јама има све технолошки регуларне предуслове за експлоатацију, под условом да се регулишу воде.

-У „преводу“ то значи – каже Михајловић - склоните воду, па радите шта хоћете! Али, пошто ми не можемо да регулишемо све воде, морамо урадити нову анализу. Управо смо уговорили ту „Техн-економску анализу оправданости откопавања у рудним телима Тилва рош и П2а“ која до краја године треба да нам покаже који је и колики преостали део ових рудих тела (који није изложен утицајима вода) сигуран за експлоатацију, да бисмо га, потом, технолошки и економски сагледали. Размотримо могућности хватања или елиминисања свих вода и да ли то што је остало у Тилва рошу и П2а има смисла експлоатисати. Искрено се надам да има, али то не могу да

Дно борског копа често је под водом

кажем ја, овако напамет, већ једна крајње озбиљна студија. Уколико се исплати, урадио би се и технолошки пројекат експлоатације остатака тих рудних тела и наставило тамо где се

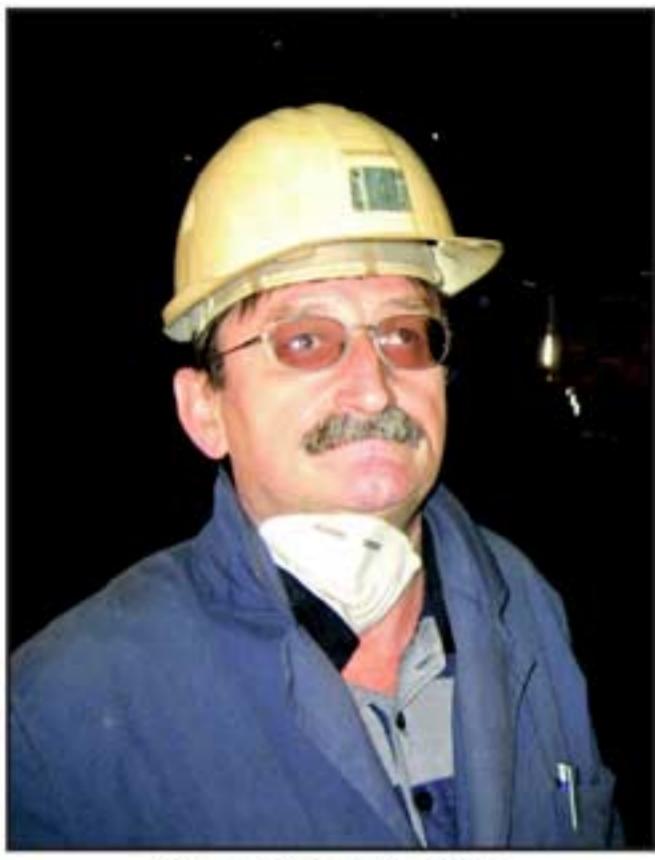
стало. Ако не, онда, због наших прописа, морамо направити пројекат њиховог затварања. Све то требало би да се зна до краја године.

Љ. Алексић

Топионица у једном од већих ремоната последње десетије

Реактор стартује почетком октобра

До четвртог сви агрегати треба да буду ремонтовани, загрејани и спремни за рад – каже Славиша Стефановић, технички руководилац Топионице. – Први пут од изградње реактора прездава се његов цилиндрични део, а, наравно, и постельица. – Из котла се демонтира, па уграђује 70 тона цеви и остале опреме. – У пламеној пећи се мења готово сва опека - 10.000 комада у своду и још толико у бочним зидовима. – Кранске стазе биће сигурне за превоз растопа, а прање и добро дихтовање Сумпорне побољшаће еколошке услове и учинак

Славиша Стефановић

пентрају се по скелама, довикују, дају сигнале дизалицима, док се над Топионицом наткрилио моћни кран новине 300 тона, пристигао из Ниша! Оно што је подизала, баш кад смо стигли, такође МИН-ова аутодизалица, било је „лук и вода“ за ову грдосију, али смо са зебњом испратили „путовање“ излазног конуса електрофилтера пламене пећи тешког око 5.000 кг до његовог места тридесетак метара над земљом. Стари конус већ је био доле и радници ФОД-а секли су га бенерима.

Овде срећемо управника Топионице Богдана Петковића и техничког руководиоца Славишу Стефановића који нас поведе доле ка котлу, пламеној пећи, конверторској хали. Проводи нас безбеднијим „стазама“ и узгред прича.

Од реактора до димњака

- Прошло је преко две године од последњег обимнијег ремонта, а ово је један од већих у последњој десетији. Главне активности због којих је Топионица стала одвијају се на котлу-утилизатору који прошли пут није потпуно ремонтиран. Остало је 40-ак одсто. Смањен прилив концентрата и обезбеђена опрема омогућили су да уђемо у овако велики захват који ће, по нашим плановима, трајати до 4. октобра. Тада планирамо старт реактора и сви агрегати дотле треба да буду ремонтовани, загрејани и спремни за рад. Стали смо 10. септембра и за сада све иде по плану, а нешто и испред, посебно кад је у питању котао. На њему има највише послана и он ће бити последњи у ремонту.

Уз Стефановићеву причу стижемо „на лице места“ и имамо ретку прилику да видимо отворен котао и на стотине цеви које прихватају гас из пламене пећи температуре 1.100 степени Целзијуса да би му је, уз помоћ воде коју претворе у пару, одузеле, односно свеле на 400. Пара се одатле „шаље“ Енергани, а охлађени гасови уводе у филтер на отпрашивавање. чисти се и гасовод иза котла који је прилично запуњен, а обимније се санира електрофилтер према старом димњаку, тако да се после ремонта очекује мања зараженост гасова на оба бетонска дива.

Остављамо раднике Феромонта да уградију тих 70-ак тона цеви, конструкција и комора на котлу, након што претходно исто толико демонтирају, и силазимо до пламене пећи. Пошто су озиди порушени, улазимо у саму пећ, али нијесмо дуго стајали на средини (простор 30 пута 10 метара) кад поче да нас избија зној, табани да пеку, ципеле да се разлепљују. Тек тада нам постаде јасно зашто се дими једна палета са опеком припремљеном за нови озид, шта значе топионичке цокуле, а и маска. Брже боље је стављамо на лице, јер нам се уста напунише неком фи-

ном прашином, а и бленда foto-дигиталца поче да жмирка и отказује послушност.

- Није чудо што је овако вруће јер само пре седам дана овде је био растоп бакренца дубок скоро метар, на 1.200 степени, а преко још 40-ак цм шљаке – каже Стефановић. – Сада се овде мења више од 95 одсто опеке, што је 10.000 комада цигли у своду и још толико у бочним зидовима. Прилично смо обратили пажњу и на

„сумпораша“ кренули у ремонт магистралног гасовода од Топионице до улаза у њихову фабрику. чисте га од унутрашњих наслага бакарне прашине, мењају компензаторе, варе и раде све што треба да би добро дихтовао. Недељко Вучићевић, руководилац РЈ контактна 2, показује нам где се на уласку у Фабрику ставља потпуно нов део гасовода од 10 м. Врло детаљно се санира и тзв. штуцна на првом торњу – и челик, и олово,

Детаљно се санира и штуцна на првом торњу Сумпорне

челичну конструкцију пламене пећи, што досад није рађено. При оптималном капацитetu пећи топи 900 тона шарже на дан. Тада на сваки сат кроз ова четири горионика, који се такође ремонтирују, пролази до пет тона угља, претходно самлевеног на 74 микрона „крупноће“. Тако спрашен меша се (у самом горионику) са 1.200 кубика техничког кисеоника, улази у пећ и ослађа је енергију.

Објашњавајући нам шта се још ради, Стефановић нам рече да се први пут од изградње реактора поново прездава његов цилиндрични део. Наравно, мења се и постельица, као и два прихватна бункера за прженац од по 20 тона. Потом, сви системи за отпрашивавање и гасове – гасоводи, електрофилтери, расхладне коморе. Делимично се мења опрема, а двогодишњи рад захтева и њихово чишћење. Ремонт је и на одељењу конвертора и анодне рафинације. Пре свега кранске стазе без чије поузданости Топионица не може да функционише. Јер, њоме се крећу три крана новине 75 тона, што значи да максимално може да буде оптерећена са 250 тона растопа бакра. Обавиће се и делимичан ремонт анодне пећи.

„Умивање“ Сумпорне

Кад стане Топионица стане и Сумпорна. Нема гаса који она претвара у сумпорну киселину, па су и

Љубиша Љубомировић из ФОД-а заварује део гасовода

ског Феромонта, лозничког Еникона, решили да поправе што се поравити може. Јер, и народ каже да од бабе не може постати девојка. Зуб времена, а још више застареле технологије, овде је дубоко загризао. „Девојка“ ће, можда, стићи са новим власником за годину.

Док опрезно залазимо у „ретко крчену“ железну цунгу, на много страна циче брусилице, севају варови, треска метал о метал. Бели, жути, црвени шлемови, са маскама на лицу,

и озид – а мењају се и хладњаци. Пере се и чисти све што може, пошто је ту и највећи удар муља, односно прашине из Топионице. На другом торњу мења се компелетан кружни вод, санира таложна каца и гасоводи око њега. У „киселинском делу“ мењају се вентли, сређују и разрађују инсталације, проверава улазак киселине у торњеве, перу жичани филтери и ојачава и улаз у фабрички димњак смештен на трећини његове висине.

- Што се тиче „срца“ Фабрике, контакtnог котла у коме је каталитичка маса, већ је сређена прва, кључна етажа – каже Вучићевић. – Сав катализатор је извађен, просејан, враћен и додат недостајући део. На поду измењивача топлоте замењени је лим и санирају се исцепане цеви у коморама, други се чисти од сулфата, корозије и прашине. Ремонтују се киселинске и пумпе за воду, сређују вентилатори који је хладе. Све ово треба да донесе стабилизацију, мање застоја и већу производњу киселине у односу на исту количину гаса која овде стиже. Ремонтом магистралног гасовода обезбеђујемо и да не дође до неког зачепљења, односно прекида пријема гаса. Омогућавамо његово боље пречишћавање, веће искоришћење, а у крајњем случају и нешто бољу еколошку ситуацију у кругу Сумпорне и Топионице.

Трибине о смањењу трошкова за електричну енергију у басенским погонима

Увек актуелна штедња струје

Издаци за ел. енергију у 2004. износили су око 320, а у 2005. преко 400 милиона динара, па је само проценат уштеде на ове износе - милионска сума! - Треба да брине податак да је за реактивну енергију у јулу плаћено око 3,2 милиона динара, а могуће је да се она, компензацијом, уопште не плаћа. - Довршење пројекта са тим циљем очекује се до маја наредне године. - Трошкови борског дела РТБ-а у јулу износе више од 45 милиона динара, што је око 550.000 евра

РТБ. - Најављено, па одложено, поскупљење електричне енергије било је прилика да се у РББ-у (првог септембра) и РБМ-у (петог) одрже трибине о могућностима и начинима смањења издатака за струју у басенским погонима. О томе су говорили **Зоран Ристић**, главни инжењер РТБ-а за енергетику и **Драган Миливојевић**, руководилац Индустриске информатике Института за бакар. Трибина је била намењена руководиоцима погона, значи онима који директно могу да утичу на процес а тиме и на потрошњу ел. енергије, као и руководиоцима електроодржавања. Јер, они су одговорни за стање опреме која може да смањи потрошњу струје невезано за вођење процеса, као што је, на пример, опрема за компензацију реактивне енергије. Парадоксално, али полупразна сала у РББ-у показала је да је тема добро одабрана, односно чињеницу да смањење ових трошкова у РТБ-у мало кога занима, чак и оне на које се са сигурношћу рачунало гледано са професионалне стране. Трибина у Мајданпеку била је много посеченија.

Више глобалног планирања

О тарифном систему и елементима цене, односно о томе колико се

Порука главног енергетичара Басена је да рад погона треба више глобално да се координира како се не би дешавало да у исто време раде они који то не морају, а потом, током месеца, ти исти погони истовремено не раде. Као пример навео је борску флотацију и Ливницу које су имале такве ситуације у свом кампањском раду. Махом је свако радио оно што мисли да је у његовом тренутном интересу. То је врло честа појава и код рудара и код металурга.

Ништа их не занима у глобалном планирању, што је заправо посао њихових директора – каже Ристић. А могућности уштеда су велике. Актуелна цена енергије из ТС Бор 3, која напаја борски део Басена, 20 посто је виша од оптималне. Али, то је само теоретски посматрано. Реалијо, трошкове за ел. енергију бисмо могли да смањимо 10 посто бољим понашањем, а добрым делом и потпуно компензацијом реактивне енергије. То немо, надам се, остварити, а што се тиче понашања у овим режимима крен-стани тешко је задовољити те услове. Међутим, ако компанији крене како треба, то понашање и неће бити толико важно јер нећемо имати проблем са вршном снагом, већ само са агрегатима који раде, а не би морали да раде. Понета цела прича је да, најпре, компензујемо реактивну енер-

тар који је функционисао тако што су га консултовали сви велики потрошачи пре укључивања агрегата. Ефекти су се испољили на више планова, а нису изостали ни финансијски.

Шта чинити

Читава прича завешана је предлогом мера које подразумевају побољшање радне дисциплине, односно ојачање функције Контролног центра, планирање застоја ради ремонта, сервиса, одржавања само у време више - два пута скупље тарифе. Обавезно нешто учинити и на мотивацији у ланцу производње (изграђивати и кажњавати) како би се технолошка дисциплина побољшала. Склапати повољније уговоре са испоручиоцем енергије, на чему се такође ради, али и временски синхронизовати упоредан рад појединачних погона и већих потрошача. То значи да у случају кампањског рада појединачне погоне треба активирати у различним интервалима, што је често могуће у борском делу Басена. Исто тако, треба компензовати реактивну снагу где год је то могуће, најпре на нивоу конзумних ТС, а често и у погонима постоје приличне могућности за то. Код нових погона, или замене, треба одобрati агрегате да не би били снаге која није примерена потребама јер се онда узлуд троши енергија.

2004. годину кажу да је у РТБ-у потрошено преко 100 милиона киловат-сати активне енергије, што износи око 110 милиона динара у тадашње време, и око 80 милиона киловат-сати реактивне енергије, што је негде преко 14 милиона динара! У 2005. години повећана је производња, па и потрошња на преко 135 милиона киловат-сати активне енергије и преко 140 милиона динара. Те године потрошено је нешто мање од 20 милиона динара за реактивну, а вршина снага „догурала“ је на преко 14 мегавата. Њен утицај на укупне трошкове је знатан, свеједно што је смањен са оних 46 на неких 25-30 посто. То је постигнуто административним мерама испоручиоца који се сада зове „ЈугоИсток“. Укупни трошкови за ел. енергију у 2004. износили су око 320, а у 2005. преко 400 милиона динара, па ако се постигне само један проценат уштеде то су милионске суме!

Потрошња у јулу

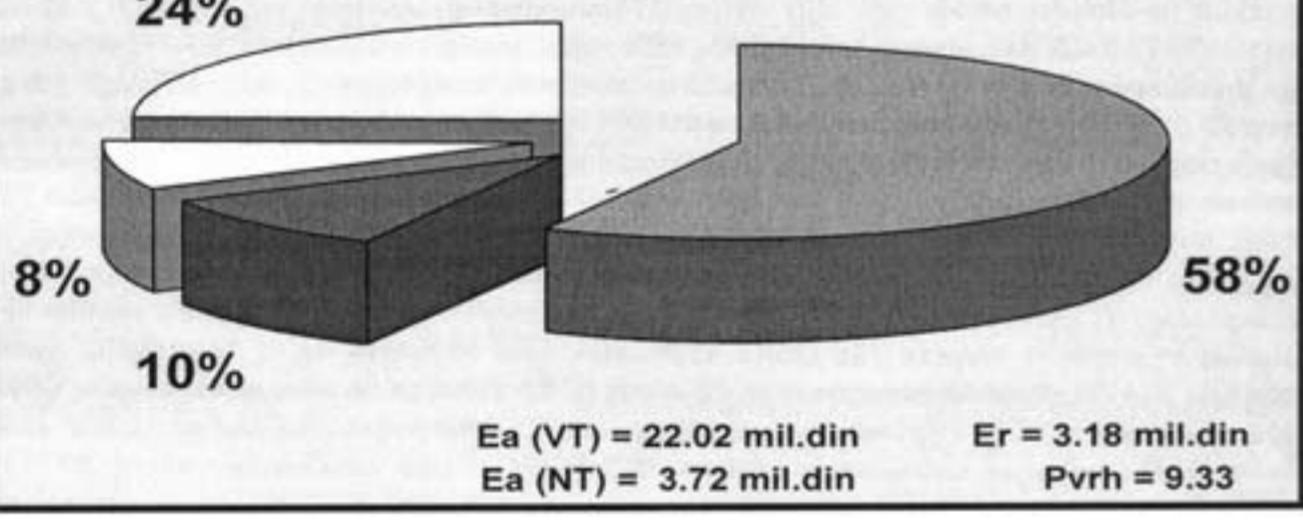
Актуелна ситуација у Басену представљена је потрошњом за јул ове године. Она показује да је утрошено 13,5 милиона киловат-сати активне енергије, од чега скоро девет милиона киловат-сати у вишеј тарифи и око 4,5 у нижој. Финансијски гледано, за активну енергију у јулу плаћено је 25,7 милиона динара, од чега 22 милиона у вишеј тарифи. За реактивну енергију у овом месецу је плаћено око 3,2 милиона динара и овај податак би требало да брине из простог разлога што је могуће да се компензацијом начисто поништи тако да не мора уопште да се плаћа. Чињеница је да се на томе ради и надајмо се да ће се тај пројекат ускоро завршити. За вршну снагу у јулу потрошно је 9,3 милиона динара јер је врх износио преко 20 мегавата. Укупни трошкови за седми месец на нивоу ТС „Бор 3“ износе преко 45 милиона динара, што је око 550.000 евра.

Тренутно, контролни систем тренутно постоји у ТС „Бор 3“ и омогућава увид на свака три минута у ангажовану снагу, дајући прилику да се неки од тих агрегата искључе или бар не укључују нови у време високог оптерећења. У Мајданпеку, лане је стари систем замењен новим, али је тамо потрошња електричне енергије сада нешто мања, тако да те уштеде не могу да представљају баш знатан допринос смањењу трошкова. У Флотацији „В. Кривељ“ стари систем већ годину не ради, али ће до краја септембра прорадити нови. До краја године ће и у Електролизи. Контролни систем у ФБЦ успешни ради код приватног власника. Сви ти надзорни системи, осим рада у реалном времену, смањења вршне снаге, могу и да креирају разне сменске извештаје и протоколе, енергетске или финансијске, чијом анализом може да се упореди понашање појединачних погона и касније утиче на поправку њихове енергетске слике. То даје добру основу за мотивисање, али и санкционисање лошег понашања кад је у питању потрошња електричне енергије.

Љ. Алексић

Troškovi (ukupno sa PDV = 45.14 mil.din.)

Troskovi ukupno - jul 2007.

троши за активну, колико за реактивну, колико за вршну снагу, и на који начин могу да се смањеши трошкови рационалнијим понашањем, али и инсталирањем додатне опреме за компензацију реактивне енергије, говорио је Зоран Ристић:

- За реактивну енергију испоручену борском делу Басена преко ТС „Бор 3“ сада се месечно плаћа око три милиона динара – упозорио је Ристић. - Тај трошак може потпуно да се елиминише инсталирањем кондензатора за њену компензацију. Активности су у току и наредних месеци немоће издатке свести на нулу. Те трошкове можемо да смањимо и у Мајданпеку, где иначе постоје постројења за компензацију реактивне енергије, али су поједини неисправни делови искључени. Кривељска ТС је по питању реактивне енергије у реду зато што синхрони мотори за погон млинова сами по себи обезбеђују компензацију.

где заиста имамо непотребне издатке, а потом и да повежемо контролне центре како бисмо, колико год можемо, утицали на глобални врх и уштедели знатна средства. Све ово је техничка страна проблема на коју имамо утицај. Тамо где нам је утицај слаб то је понашање људи, а требало би да се трудимо да оптимално користимо агрегате, односно да не раде кад не треба.

„Порез на глупост“

Драган Миливојевић је представио историјат и домете система за праћење потрошње ел. енергије у ТС „Бор 3“, кривељској ТС и Мајданпеку. Они су дело Индустриске информатике Института а настали су (од 1990. наовамо) као покушај да се утиче на велике издатке РТБ-а за струју. Крајем 80-их они су износили преко 1,2 милиона долара, а 46 одсто тих трошкова односило се на вршну снагу! Формиран је и Контролни цен-

тари који је функционисао тако што су га консултовали сви велики потрошачи пре укључивања агрегата. Ефекти су се испољили на више планова, а нису изостали ни финансијски.

- Велики проблем је и компензација реактивне снаге у ТС „Бор 3“. На томе се интензивно ради, али још ништа конкретно. Тај трошак за „јалову“ енергију стручњаци једноставно називају порезом на глупост – каже Миливојевић. – Јер, кад се поставе кондензаторске батерије ње више нема, а Басену остаје 2,5 до 3,5 милиона динара месечно. Подаци за

Представљена нова технологија стручњака АСТН

Корист из отпада

Паул Ламанда одржао презентацију мобилног система пиролизе помоћу енергије плазме за контролу емисије гасова из Топионице бакра у Бору. – Постројење може да преради 25 тона отпада дневно. – Мобилни ПЕПС систем за Топионицу коштао би мање од 40 милиона долара

Паул Ламанда

које нису толико удаљене“ – поручио је Ламанда.

Уследила је видео презентација ПЕПС система који се састоји од процесне коморе, опреме за шаржирање отпада (у чврстом, течном или гасовитом облику), а да би се избегло формирање нежељених гасова, ту је и додатна опрема за хлађење и пречишћавање гаса. Оно што остане од њега може се искористити зато што је реч о чистом гасу који може да сагорева или да се врати у процес. Крајњи резултат процеса може бити и безопасни стакласти производ који се може употребити за израду опеке или путева. У зависности од врсте отпада, пројектују се посебни системи. Пошто се систем прати компјутерски, постоји могућност брзе реакције на тип отпада који пристиче. Комора је изолована, херметички затворена, а технологија у складу са технологијом спејс-шатла. Ту је и плазма лучни горионик различитог капацитета, а АЦТХ користи оне од 1,5 до 2 МВ.

Ово постројење може да преради 25 тона отпада дневно. Помоћу ПЕПС система могу се уништити следећи материјали: пољопривредни, пиротехничка средства, лабораторијска паковања, гуме за возила, течни органски материјали, отпадни деривати горива, муль из процеса, пепео након спаљивања, медицински и чврст комунални отпад, неке топлотне батерије, акумулатори, све врсте енергетских компоненти и уређаји. Пиролиза је, наиме, хемијско разлагање помоћу топлоте у одсуству кисеоника или неког другог реагенса осим могуће паре. Резултат овог процеса је да нема емисије, односно изла-

налази у Норфолку, а ту је Центар за истраживање и развој који припадају Министарству одбране САД. Постројење је инсталисано у Лортону и може се посетити. Наша је велика жеља да имамо неку цивилну референцу јер све ово претходно се односи на војску. Имамо развијен пројекат у

више мањих. Ако имате више ПЕПС система, онда имате и материјал, и та количина није занемарљива. Резултат третмана може бити стакласти шљака, можете користити метале посебно и вршити рециклажу у индустрији. То може бити идеја за производњу бакра у руднику. Знамо да је

Басен отворен за сарадњу

- Када је реч о заштити животне средине, РТБ је потпуно отворен за сарадњу са свим партнеријама, како домаћим, тако и иностраним. Доказ томе је и данашња презентација једне нове технологије и њене еколошке примене. Преко десет студија и магистарских радова је урађено на тему чврстог и течног отпада из Басена. Наши проблеми су познати у целој Европи и на њиховом решавању се интензивно ради. ИНТРЕАТ пројекат је оцењен као један од најуспешнијих у Европи у претходне три године, што треба да служи на част и нама и свим учесницима у њему (Национални технички универзитет из Атине, Технички универзитет Крит, ТМФ Београд, РТБ и Институт за бакар Бор, Факултет за технологију и металургију Скопље, Универзитет „Асен Златаров“ Бургас и Институт Ахен из Немачке).

РТБ већ више од три године интензивно сарађује са Светском банком на стратегији санације историјских загађења, што је резултирало са неколико веома важних пројеката. Један од њих је Анализа стања животне средине од штета насталих као последица претходног рада РТБ-а коју су урадили RME из Италије и Фидеко из Београда. Ту је и студија ремедијације јаловишта у РТБ-у (РГФ и Прометал из Београда и DMT из Немачке) која даје потпуну визију шта ће се и како радити у наредних пет година у санацији тих великих загађења. Она треба да буде завршена до 20. септембра. У сарадњи са УНЕП-ом урађена је процена ризика са одлагалишта контаминираних ПСБ-ем. Тренутно се одвија један од највећих, заправо једини пројекат у Србији, у овој области који се финансира из НИП-а. Наиме, Министарство за заштиту животне средине заједно са РТБ-ом санирамо колектор испод јаловишта „Велики Кривељ“ и три бране на њему. Прецизније, ствара се нови амбијент за решавање еколошких проблема будући да знамо какво нам је еколошко наслеђе и да заслушује овакав систематичан прилаз – истакао је, том приликом, мр Звонимир Милићић, помоћник генералног директора РТБ-а за екологију, квалитет и стандардизацију.

Док траје ремонт Топионице, небо је чисто

(дозволе) те технологије, као и намеру да у Немачкој оформе компетентан европски центар за ПЕПС којим ће он руководити. „Пројекат може да буде изграђен и из Америке, али је много боље да имамо друге локације

из чист ваздух. Као помоћни производ може се добити и продавати сумпор, гипс, а неорганске материје биће ухваћене у форми стакласте шљаке.

- ПЕПС систем се користи у америчкој морнарици, тачније сваки ратни брод има овај систем. Централа се

мађарској и врло су близу почетка изградње постројења. Наравно да имају дозволу јер све мора да буде у складу са европским прописима – нагласио је господин Ламанда.

Као идеју за Бор, он је навео централизовање управљања различитим врстама отпада:

- Можете имати једно постројење за домаћи отпад (за спаљивање) и

одлагање отпада веома скupo. Уместо тога, можете га уништити, а добија се неки безопасан производ који се може продати и, истовремено, елиминисати загађење земљишта од пепела или неког другог материјала. Мобилно постројење за Топионицу коштало би мање од 40 милиона долара.

Ј. Станојевић

Басенски Транзициони центар иницирао сертификање образовних институција

У складу са европским стандардима

Центру, као једном од корисника њихових услуга, важно да се побољша квалитет обуке у области предузетништва и страних језика. – “Европски пасош” отвара врата за учење и рад широм Европе. – Нове кредитне линије и стимултивне мере као подстицај развоја предузетништва

РТБ. – Басенски Транзициони центар је иницирао овај састанак представника институција на нашем подручју, које се баве обуком у области предузетништва, како би отпочеле процес сертификације према стандардима Европске Уније за обуку и издавање европских лиценци пословних компетенција. Ово стога што Бор и цео регион имају велики број незапослених и све веће потребе за школовањем људи ради стицања потребних знања и преквалификације за нова радна места. Много њих се спрема за предузетнике, а Центру, односно РТБ-у, као једном од корисника њихових услуга, јесте важно да се побољша квалитет обуке да би се припремили за очекивано повећање подршке предузетништву с обзиром на почетак реализације новог пројек-

словног центра НСЗ, Привредне коморе Зајечар, Канцеларије Агенције за мала и средња предузећа Зајечар и Асоцијације за развој града Бора..

Европска лиценца пословних компетенција (European Business Competence Licence EBCL) је успостављена као сертификат пословних знања потребних за први улазак у пословни свет, доношење финансијских одлука, надзор и управљање финансијском страном пројекта и оточињање новог посла. Он потврђује стручност на међународно признатом нивоу и примењује се у великом броју европских земаља (20 је досад прихватило лиценцу, а остале ће то учинити до краја ове године). EBCL осигурује највиши степен стандарда потврђен од стране привреде. Наиме, бизнис менаџмент и предузетничке

У Борској општини постоји изражен интерес за организовање јавних радова

Локални савет за запошљавање

Брже до нових радних места

Предлог СО да се из буџета Општине за 2008. издвоји по три милиона динара за финансирање оспособљавања приправника волонтера и подстицај само-запошљавања незапослених. – Јавни радови у функцији повећања запошљавања и побољшања квалитета живота грађана. – У првом року конкурисали Црвени крст (геронтодомаћице) и Асоцијација за развој Бора (уређење грађа)

БОР. - Ради бржег решавања запошљавања, као једног од најзначајнијих развојних проблема у борској општини, предлаже се СО Бор да, приликом доношења буџета Општине за 2008. годину, издвоји одређена средства за финансирање подстицаја активних мера запошљавања, и то по три милиона динара за оспособљавање приправника волонтера и подстицај самозапошљавања незапослених. Финансирање ова два програма обавило би се у складу са критеријумима Националне службе запошљавања, уз директно ангажовање Локалног савета за запошљавање и борске филијале НСЗ, који би потом СО Бор поднели детаљан извештај о његовој реализацији.

Ово је главни закључак са седнице Локалног савета за запошљавање Бор одржане 31. августа. У борској општини у току је реализација програма оспособљавања приправника и подстицаја самозапошљавања републичким средствима за ову годину. Уколико постоји могућност да се ребалансом буџета Општине за 2007. издвоје макар минимална средства за ову намену, Савет сматра да би то било драгоцено за брже решавање проблема незапослености. Ова општинска средства обезбедила би, уз одговарајућа средства националних програма запошљавања, да се повећа број корисника активних мера запошљавања, односно број новоотворених радних места и новозапослених.

На истој седници, уз учешће представника јавних комуналних предузећа, установа, невладиних организација и других заинтересованих институција, разматран је и конкурс за јавне радове. Савет је притом оценио да у општини Бор постоји изражен интерес за организовање јавних радова у функцији повећања запошљавања, и то како због великог броја незапослених, тако и због потреба да се у низу области побољша квалитет

живота грађана. Ове потребе и могућности посебно су видљиве на подручју инфраструктурних, еколошких, социјално-хуманитарних и културних активности, те Савет сматра да СО и остали органи локалне самоуправе треба да подстакну јавна предузећа, установе, НВО и приватни сектор да део својих програма реализују путем јавних радова. Приликом одабира програма за конкурс потребно је водити рачуна да се за извођење послова ангажују не само незапослени НКВ радници, већ и они са ССС, ВШС и ВСС с обзиром на структуру незапослених у Бору.

Савет је, такође, препоручио да се, поред обављања конкретних послова, обавезно, где је то могуће, планира и обуку радника ангажованих у јавним радовима Тако би незапослени, осим краткорочног радног ангажовања, добили одговарајућа знања и сертификате неопходне за трајније запошљавање. Наиме, финансирање обуке је предвиђено конкурсом уколико се ангажују овлашћене образовне институције, а у претходном периоду у Бору су то учинили Регионални центар за обуку одраслих у Техничкој школи и Технички факултет. Пошто је већи број предузећа и установа показао спремност да организује јавне радове, свим организацијама које ће конкурисати, поред борске филијале НСЗ и Савета, помоћ треба да пруже и остали одговарајући органи општине, Центар за транзицију запослених у РТБ-у и Центар за економски тајвон. Иначе, у првом року (до 10. септембра) на конкурс су се јавили Црвени крст Бора (седам геронто домаћица на 12 месеци) и Асоцијација за развој Бора са програмом уређења града (ангажовано би се десет радника на годину дана, а извршилац би био ЈКП “З. октобар“). У другом року (до 10. октобра) очекује се већи број пријава из Бора и Мајданпека.

Ј. Станојевић

Са састанка представника образовних институција

та који финансира Светска банка, а реч је о Регионалном развоју Бора – истакао је Драган Ранђеловић, координатор Центра за транзицију запослених у РТБ-у, 13. септембра, на са-

вештине спадају у групу тзв. кључних компетенција које је ЕУ препознала као један од фактора који треба да обезбеди већу продуктивност, конкурентност предузећа, конструктиван однос и разумевање процеса од стране запослених у компанијама, али и мобилност, флексибилност и веће запошљавање радне снаге.

Сличан састанак са истим учесницима, као и са представницима кадровских служби басенских предузећа и Индок центра Института за бакар, одржан је 27. септембра. Овог пута тема су били европски стандарди за учење страних језика.

Као и са предузетничком, намера нам је да се побољша квалитет и обуке за стране језике, односно да се образовне институције и професори у Бору, које су се већ оспособиле за то, и акредитују да изводе обуку по европским стандардима, а знање које корисници њихових услуга добију буде компетентно. Реч је о добијању тзв. европског пасоша који се састоји од пет докумената и њиме се потврђује поседовање различитих искустава и знања. Практично, Европас отвара врата за учење и рад у Европи, односно помаже људима да своје вештине и квалификације учине лако разумљивим било где у иностранству – наглашава Ранђеловић.

станку на коме је ближе представљен модел европских лиценци пословних компетенција. Састанку су, иначе, присуствовали представници борске Економско-трговинске школе, Регионалног центра за континуирано образовање одраслих при Техничкој школи, Техничког факултета, По-

Ј. Станојевић

Институт за бакар у финишу сопствене транзиције

Мења статус и име

Биће државни, зваће се Институт за рударство и металургију и никако не можемо да кажемо да напуштамо науку и претварамо нашу нову зграду у хотел – како су неки медији протумачили стављање под кров „старе“ зграде и вишак простора који имамо после два социјална програма – каже директор Властимир Трујић додајући: – Можда ће нова зграда и постати тако нешто, ако држава, а не ми, процени да то не ремети пословање Института

Властимир Трујић

ИНСТИТУТ. - Институт за бакар крупним корацима грађи ка подржављању и испуњењу услова које Министарство захтева од њега. Те услове, заправо, одавно имамо, само је у питању процедура. Имамо опрему коју нема ни један институт у земљи и младе кадрове које подржавамо у усавршавању јер без њих не можемо да останемо. – Овако је најкраће описао стање у Институту његов директор **Властимир Трујић**, наглашавајући да је припремљена сва документација за промену статуса у

Неметали као нада

Приличне амбиције директор Института везује за неметале на Потажу код Црног врха где је ИББ дефинисао лежиште калцита, урадио рударски пројекат, и пробаће са партнерима, који се већ јављају, да иде у његову микронизацију и неке финије производе од калцита. Институт је сам истраживао и једно огомно лежиште, можда највеће на Балкану, веома квалитетног кварца у Каони код Кучева и добио истражна, а нада се и експлоатационим правима за ову све атрактивнију сировину.

-Имамо добре идеје за примену кварца – уверен је директор. - Већ се дописујемо са страним компанијама око технологија за његово коришћење и вероватно ћемо лако да нађемо партнера. Институт ће понудити своје знања и оно што је уложио у истраживање лежишта тако да постоји могућност прихода и од формирања таквих фабрика. Инсистирајемо на уговорима по којима би ИББ пратио ту производњу и стално је усвршавао како би оправдао свој проценат.

државни сагласно Акционом плану Владе РС. Влада је досад, преко Министарства, прихватила имовину Института, пре тога је урађено разграничење са Басеном, и сада предстоји регистрација у смислу да Влада поново донесе оснивачки акт. Након тога се бирају управни органи, доноси Статут и потписује колективни уговор.

-Онда ће ИББ бити као нова фирма под називом Институт за рударство и металургију – каже др Трујић. - Та „нова фирма“ имаће сличну орга-

низацију као и сада, с тим што ћемо се бавити научним и развојним истраживањима, а онда и њиховом применом путем пројекта, специјалне производње, па и оснивања фирм са већим финансијерима. Институт би, на основу усложеног знања, имао одређени проценат, од кога би могао да живи. Остаће сви заводи који сада постоје, и у њима, углавном, људи који су имали посао и имаће га у будућности, односно моћи ће да зараде за своје плате и трошкове пословања. Све смо припремили за нову регистрацију и само очекујемо одлуку Владе. Уједно треба и да се акредитујемо као институт, док смо акредитацију лабораторија, ради верификације наших резултата, обавили раније.

Знајући да само развојем и добром опремом може да опстане, ИББ већ седам година настоји да се добро опреми. Пре неколико година купио је ICP-уређај за хемијске анализе, потом најсавременије софтвере (цемком) за рударе, а онда и софтвер који омогућава „флотерима“ избор оптималних процеса и уређаја за флотације. Купљени су и неки мањи програми за геологе, а ових дана ће – како је најавио директор – уређај за брзе хемијске анализе на терену, веома практичан и поуздан (са малим одступањима) који може да послужи и као путоказ при озбиљнијим анализама.

Иако је број запослених смањен са 400 на 200, обим послова је, по Трујићу, чак већи него што је био. Пре свега зато што је Басену била потребна разна документација за тендери (дефинисаност лежишта, садржај метала у њима) а доста се раде и пројекти заштите животне средине. ИББ се редовно пријављује на тендере и тој области очекује још пројекта и партнера.

-Успешно приводимо крају наше учешће на Интреаг-пројекту – наводи Трујић. - Пројекат „Био маји“ је у току, а имамо још неколико програма за конкурирање у оквиру пројекта EU FP7. Рачунамо да ће нам сада бити лакше јер имамо партнере из претходних пројеката као што су институти и факултети из Немачке, Грчке, Македоније, Бугарске, Румуније. У светлу подржављања очекујемо веће разумевање државе и припремамо више пројеката, уколико успемо да завршимо акредитацију, а мислим да хоћемо. Од Владе очекујемо да нас подржи и у опреми, мада смо доста тога у металургији (пећи) сами конструисали и направили.

Коментаришући написе у медијима да главна зграда Института постаје хотел, Трујић је казао:

-Институт је грађен кад је Басен био снажан и тада је овде било 600 људи. После два социјална програма имамо огромну зграду где се у свакој другој или трећој канцеларији налази по један. Поред нове, имамо још једну зграду која је повезана са лабораторијама у којима је сва наша опрема, а која је, такође, малтене празна. Због мањих трошкова грејања, струје, телефона, одлучили смо да стару зграду ставимо под кров и потпуно је преуређимо. Она је близу нашим ла-

"Стара" зграда добија нов кров и изглед

бораторијама које ће остати ту, мада су неке новине пренеле да ћемо да их селимо и да напуштамо науку. То уопште није тако. Само ћемо, ако можемо, тамо сви да се сместимо, а нову зграду ћемо ослободити. Али, не можемо је продати јер то је државна имовина. Може, ако држава одлучи, али та зграда нам и даље остаје и покушаћемо и њу да сачувамо тако што ћемо је, ако је сами не користимо, издати некоме или ћемо је конзервирати и касније, ако буде потреб-

бе, делом користити. Једна од варијанти је и да науци крене толико добро да ми опет постанемо велики институт. Али, ако смо реални и упоредимо се са институтима у свету, сваким су нам довољне просторије које сада уређујемо у „старој“ згради. Дакле, отворено је више могућности, али никако не можемо да кажемо да напуштамо науку и претварамо се у хотел. Можда ће једног дана тога бити, али то ће будућност да каже.

Љ. Алексић

Укључивање Центра у пројекат

РТБ. – **Желько Плавшић**, координатор пројекта израде стратешког плана за социјалну политику, посетио је, десетог септембра, Центар за транзицију запослених у РТБ-у. У разговору са његовим координатором **Драганом Ранђеловићем** договорено је да се Центар директно укључи у сегмент пројекта који се тиче образовања, односно да се његови представници ангажују у тим и обуку за припрему и реализацију тог програма. Још једна могућност сарадње републичког Министарства за рад и социјалну политику и басенског Транзиционог центра пронађена је и у повезивању пројекта Регионалног развоја Бора, који финансира Светска банка, и пројекта стратешког плана социјалне политike у делу који се односи на запошљавање.

J.C.

Самостални синдикат металаца и JCO РТБ-а организовали протест

Слаб одзив радника

Тражена оставка в. д. генералног директора Басена, његовог заменика за производњу и маркетинг, као и чланова Одбора предузећа. – Као главне разлоге синдикални лидери навели потписивање уговора са Купромом и одбијање пословодства да повећа зараде за 30 одсто. – Д. Алексић: Нисмо против ремонта у Топионици и куповине багера, али нека менаџмент новац за то тражи од Владе, а не да узима од наших плати

Окупљени радници испред зграде генералне дирекције Басена

РТБ. – Наш основни захтев је да свим радницима у РТБ-у буду повећане плате за раст трошкова на мало, а оних 30 процената су били основа за преговоре за пословод-

живота. Међутим, они нису хтели да преговарају о томе. Оптужили су нас да смо против ремонта у Топионици и куповине багера и камиона. Нисмо, али нека пословодство новац за то тражи од Владе Србије, а не да узима од наших плати.

Ово је изјавио Драган Алексић, председник JCO РТБ-а, на протесту који су са Самосталним синдикатом металаца организовали 10. септем-

бра испред зграде генералне дирекције Басена. Звонко Живаљевић, председник СС металаца за више општина Борског округа, пред пар стотина окупљених, поново је, због

може да ради шта хоће јер поново праве погодбу о нашим животима и судбинама не питајући нас шта мислим о томе. Нећу да ми замере да сам са шачицом пријатеља дошао да

Штетни скуп

– Чињеница да је, од близу 4.900 запослених у Басену, на протест изашло неколико десетина, доволно говори о томе колико су реални њихови захтеви и колику подршку уживају. И поред тога, због необјективног информисања појединих медија, партнери губе сигурност за послове са нама, тако да нам је и овакав скуп нанео очигледну штету. Са друге стране, синдикални функционери ТИР-а и РБМ-а захтевали су да им РТБ да донацију, а да они новац употребе тако што ће га поделити радницима који би зауврват потписали приступницу њиховој синдикалној организацији. Самостални синдикат металаца већ има свог кандидата за прву фотељу у комбинату бакра, а моја смена би само била „ветар у леђа“ идејама које пропагирају и омогућила климу у којој би радници веровали у њихову надмоћ над одлукама Владе Србије. Оставку ни у ком случају нећу поднети, а моју смену може да иницира управо Влада која ме је и поставила на челно место компаније – поручио је Џонић.

потписивања уговора са румунским Купромом, затражио оставку Миодрага Џонића, в. д. генералног директора РТБ-а, његовог заменика за производњу и маркетинг мр Милана Дејановског, као и чланова Одбора предузећа.

Ово је била велика шанса да поручимо Влади да са РТБ-ом не

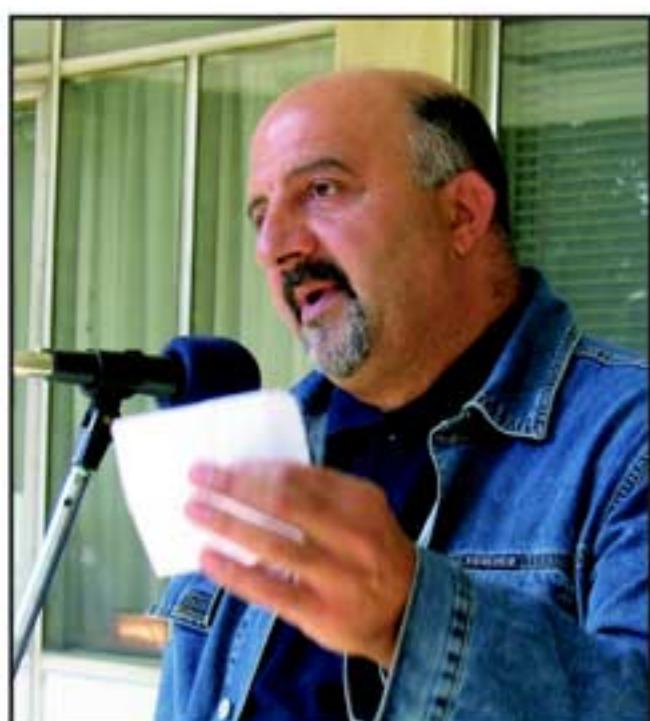
мењам генералног директора, а требало је да нас данас овде буде бар хиљаду. Наставићемо преговоре, па и опет организовати митинг ако треба, али нећемо да дозволимо да радници, и садашњи и бивши, и пензионери РТБ-а остану без акција – истакао је Живаљевић.

Ј. Станојевић

Дечији ансамбл "Бор" најбољи на "Балкан фолк фесту"

Мали амбасадори културе

Борски малишани изборили титулу победника у конкуренцији још пет ансамбала из Бугарске, Польске, Грчке, Македоније и Турске. – За непуних осам година, 118 јавних наступа широм земље и иностранства. – Ансамбл данас окупља 85 чланова на вежбању, односно 56 извођача на сцени

Драган Алексић

ство. Главне разлоге за ово видимо у устаљеној производњи са константним благим порастом, доброј цени бакра, чињеници да, после одласка великог броја радника, преостали у

Звонко Живаљевић

веома тешким условима и са изузетним пожртвовањем одржавају производњу и ово би им била мала награда за одроман труд, као и расту цена на мало и укупном расту трошкова

KITEN 29. 07. 2007

– Углавном радим сам са децом, а помаже ми неколицина родитеља. Немамо много разумевања од стране Скупштине општине или Центра за културу. Жалосна је чињеница да они не примећују талente, а деца доносе признања са стране. Морам да поменем дојаторе који су нам, према својим могућностима, помогли да одемо у Бугарску. Међу њима су РТБ, ФОД, ТИР, РББ, Драган Таково, МЗ Мета-

лург, Фортuna. Сада се припремамо за учешће на фестивалу (школска олимпијада), који ће се у октобру одржати у Кијеву. Најновији позив за гостовање уследио је недавно од секретара за културу из Амбасаде Појлске. Чланови ансамбла – оснивачи су тренутно излазна генерација, али интересовања деце има – каже Милосављевић.

Ј. Станојевић

Уместо козерије

Руж из увоза

Ова је прича можда истинита. Можда сам лица измислио. Ипак, допуштам да је сличност – намерна. Хоћу да причам о људима који скидају капе и дубоко се клањају свим стварчицама које носе ознаку: "Маде ин. . .", па и онда кад се не ради о фрижидерима, електричним штедњацима, усисивачима и грејалицима.

Хоћу да причам, не са тугом, о најобичнијем "ружу из увоза".

Радња се одиграва у канцеларији једног великог предузећа. Главни актер је друг Пера, синдикални руководилац. Елем, друг Пера улази у канцеларију и званично, видело се то и по ходу, прилази Тоши и шапуће му:

- Брацо, француска ствар. . . из увоза. . . само двадесет динара. Остало је још неколико комада.

Тоша скоче као опарен.

- Брацо, за мене један!

И другарица Нада је то чула. И Станислав, и Тика. Тоша претура по новчанику и броји до сто двадесет. Другарица Нада скоро плачући моли:

- Перо, Переце, може ли за сестру један?

Станислав је већ одборојао новац и пружа другу Пере:

- За земљака један!

И Тика, истина мало стидљиво, одваљује:

- Дедер и за ону моју, да трља уснице.

И – дреже кесе. Није то мала ствар: руж из увоза! Покупивши новац, друг Пера у ходнику прилази курирци, пружа јој новац и нешто шапуће.

Не би о свему овоме ни причао да у поменутој канцеларији није постојао чудан обичај: један другоме увек поједу доручак. Довољно је да шеф сектора позове било кога од њих, рецимо Пере – онда Станислав отвара његов сто и вади замотуљак новина у којем је доручак. Док се удари длан о длан – све је смазано. Пера ће, кад се врати, реда ради да упита ко му је појео доручак, али о томе обавезно нико ама баш ништа не зна. Сутра ће жртва бити Тоша, после Станислав, онда Нада – и нико се никад неће озбиљно наљутити.

***

Пола сата после дискретног шапутања са другом Пером у ходнику, курирка му је донела доручак. Али, њега не беше у канцеларији. Први је пакетићу пришао Станислав. Зналачки га је отворио и, помозбоже, поче да тамани саламе и векнице. Помогоше му Тоша, Тика и Нада.

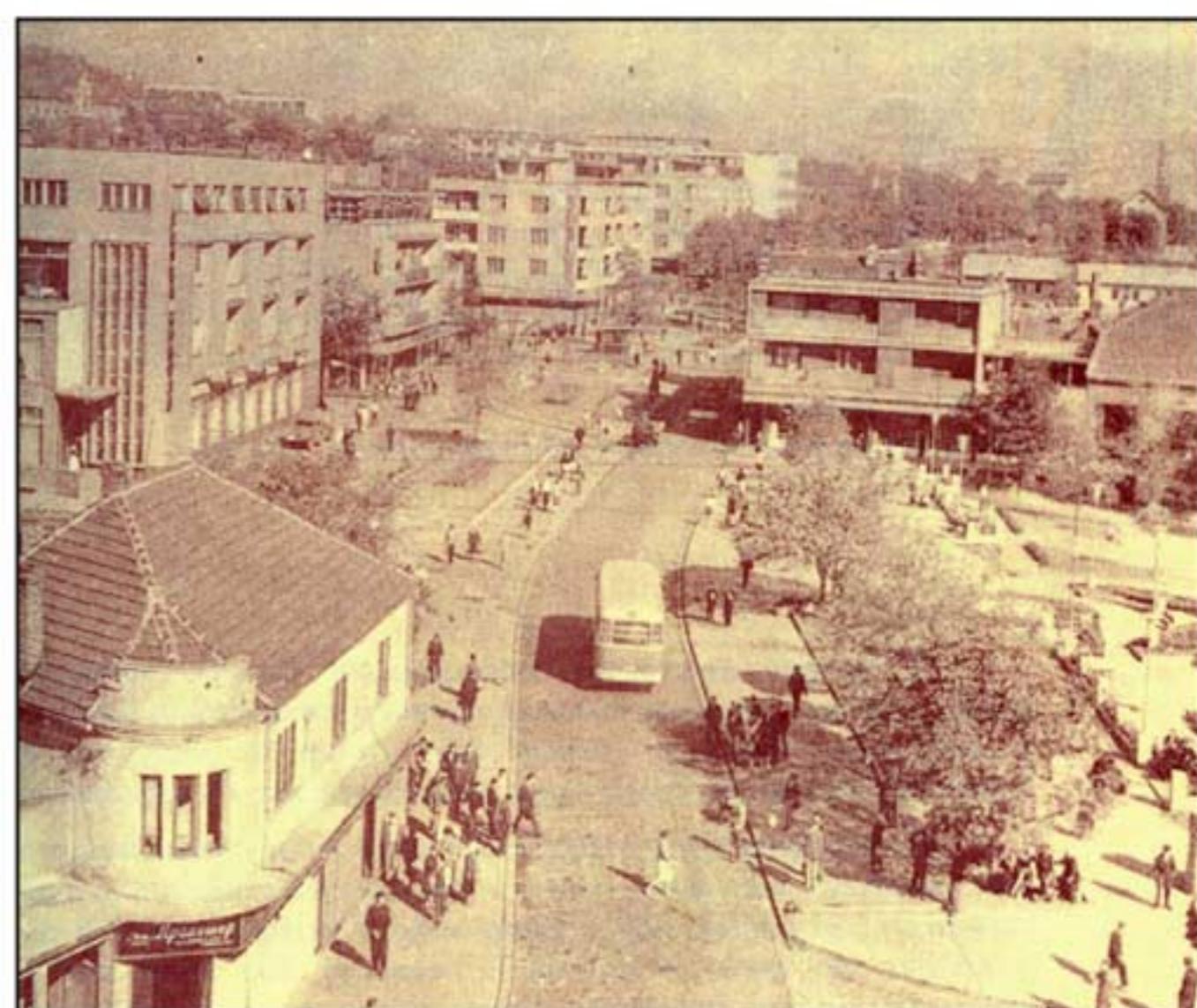
- Само брже, док није дошао!

Подмирили су благоутробије пре него што се Пера вратио. Није се могло ни приметити да је на столу била гозба. Најзад, ево и Пере. Вади из цепа пакетић и свакоме дели по један руж: Тоши, Нади, Станиславу, Тики. Тоша густинозно опипава руж, приноси к носу и зналачки просуђује:

- Дакле, види се, брате, из увоза је. Питам се: докле ће ова наша индустрија да тапка за индустријом других земаља!?

- Пере, цакане, сестра ти ово никад неће заборавити! – тепа Нада.

Пера прилази свом столу. Озбиљан је, чак исувише озбиљан.

Бор са почетка шездесетих година двадесетог века

Прича се наставила по подне, кад је Тоша, дошајући из канцеларије, обрадовао своју жену:

- Срце, гледај шта сам ти купио! Права увозна ствар, француска, дванаест банки кошта...

Жена узе руж, загледа га и утврди чињеницу:

- Ма, не буди луд, каква увозна ствар!? У продавници где ја пазарим ово кошта, драги мој, осам банки!

***

Тоша је то проверио. И констатовао да је курирка његовог предузећа тог преподнева купила у граду руж домаће производње по ценама од осамдесет динара комад. Констатовао је, даље, да су и други то исто констатовали. А, сви су констатовали да су чињеницу прилично касно констатовали: "Па, ми смо јуче смазали доручак купљен за наше рођене паре!"

***

Ујутру је друг Пера пеџкао:

ЦЕНОВНИК СЕРВИСНИХ САДРЖАЈА У "КОЛЕКТИВУ"

Рекламе и огласи

1/16 стране	1.000 дин.
1/8 стране	2.000 дин.
1/4 стране	3.000 дин.
1/2 стране	5.000 дин.
1/1 страна	10.000 дин.

Мали огласи и читуље

До 15 речи.	300 дин.
Уоквирен текст до 15 речи.....	400 дин.
Читуља са фотографијом	500 дин.

На ове цене додаје се ПДВ од 18%

Уплате се могу извршити на текући рачун бр. 160-106949-08 код Делта банке.

Контакт телефони: 030/ 425-694, 424-499 и 421-473; Телефакс: 030/ 421-985 и 441-503; Е-mail: rtbinformisawe@neobee.net и kolektiv@neobee.net

СЕЋАЊЕ

МАРИЈА ПОЖЕНЕЛ МИЛЕНКОВИЋ

Већ две године како није са нама наша драга сестра. Сећање на тебе никада неће избледети.

Твоја сестра Вера

In memoriam

ДАМИР ИКИЦА

После дуже болести у Београду је, у 67. години, умро Дамир Икица, први одговорни уредник Радио Бора. Из Радио Београда, где је радио као новинар, у Бор долази половином 1969. године са задатком да учествује у припремама за почетак рада Радио Бора, прве радио-станице на подручју Тимочке крајине. Као тада једини човек који је имао искуства у радио-новинарству, дао је свој пуни донос формирању редакције Радија и уобличавању програмске шеме, преносећи своје искуство, знање и ентузијазам на оне који су се припремали за одговоран посао – новинаре, спикере, техничку екипу.

Након почетка оглашавања Радио Бора, 30. децембра 1969, на дужности одговорног уредника остаје до одласка у Уганду као члан Амбасаде СФРЈ у тој земљи. Захваљујући његовом широком спектру интересовања и новинарском професионализму, Радио Бор и његови посленици заузели су високо место у систему удруженih радио-станица Србије, освајајући бројне награде и признања. Они који су с њим делили радне обавезе и дружили се, колеге и пријатељи, памтиће га као врхунског професионалца и скромног и ненаметљивог прегаоца, спремног да свакоме помогне, било професионално, било људски. Његовом смрћу, у вечност и незаборав отишао је још један из плејаде оних који су ударили темеље данашњем Радио Бору.

Полагање урне са посмртним остацима Дамира Икице, првог главног уредника Радио Бора, обављено је на Бежанијском гробљу у Београду 14. септембра.

НОВОСТИ

ПРИПРЕМА: ЉУБИША АЛЕКСИЋ

Будућност је у бицикли

Градоначелник Париза види будућност града у возилима на два точка и стао је иза такозване бицикл револуције, уводећи сервис „Велиб“. Парижанима је засад на располагању 10.600 бицикала које могу да рентирају на 750 станица распоређених у Граду светости – пише „Политика. – До краја године бројка ће бити удвостручена: град ће имати 1.451 станицу са 20.600 возила на два точка за изнајмљивање.

Сервис „Велиб“, кованица од француских речи вело (бицикл) и либерте (слобода), уведен је да би смањио број аутомобила у градском саобраћају, а самим тим буку и загађеност. Мада Париз има савршен метро, последњих година све више његових становника користи сопствене бицикле. Сада ће моћи да их изнајме под веома повољним ценама. За 29 евра могу да купе карту која им омогућава неограничен број вожњи бициклом током целе године. Картка која важи за један дан стаје један евро, а за викенд пет евра.

Сервис „Велиб“, којим се Париз придружио европским градовима који имају станице за рентирање бицикала, као што су Стокхолм, Беч, Барселона, Брисел и Копенхаген, намењен је туристима. Свака станица има продајну машину са инструкцијама на осам језика, а посебна погодност је да што бицикл може да се врати на било коју другу станицу, а не на ону где је изнајмљен...

Подаци из оближње Холандије – које такође доноси „Политика“ – показују да су Холанђани 2005. прешли 14 милијарди километара на бициклима. У истраживању холандског Завода за статистику наводи се да су просечно прелазили 2,5 km, док је за млађе и спортисте тај просек био око шест km. У земљи лала бициклизам је и одличан бизнис јер је лане произведено 967.000 бицикала, што је седам посто више него претходне године.

Из старог албума

Прескочени парни хоризонти

Производња бакарне руде стално је била под контролом рударских инжењера, економиста и других стручњака ради проналажења најбољих могућих решења са становишта технике и технологије, али и рентабилног пословања. Није било лако јер су на услове експлоатације непрестано деловале разне сile. Због тога су нека решења брзо, и на почетку примене, морала да се мењају, допуњавају или чак и напуштају (најнижа кота копа). Када је реч о површинском копу, кључни задатак пројекта било је одређивање завршних косина копа, односно завршног угла. Ако је косина блага, значи угао мали (35 степени), онда је то са гледишта сигурности на раду много боље, и нема одроњавања стена и непријатних изненађења при јаким кишама. Иде ли се на веће нагибе (50 степени), мање је ископина и смањују се трошкови производње, али...

Зашто хоризонти носе непарне редне бројеве? Још Французи су пројектовали хоризонте на сваких 30 метара дубине. Кад су кренули са дубинском експлоатацијом, дошло се до закључка да је висинска разлика од 30 m између хоризоната недовољна да би рад био безбедан. Како се не би поново све пројектовало, одлучили су да парне хоризонте прескоче, да се отварају само непарни, а погодном технологијом откопавања и одговарајућом опремом да из рудних тела извуку што веће количине руде.

На снимку из старог албума – откоп Чока Дулкан, 1906 – 1907. године (руда се копала без јаловине).

J. C.

Збуњена природа

Зри и цвета

Климатске промене не само да збуњују људе, који су им, нажалост, највише кумовали, већ су побркале календаре и билькама. После тропских врућина неуобичајених за наше географске ширине, током којих су многа стабла остала без лишћа као пред снег, пале су дуго призиване кише, повратиле, али и „збуниле“ многе бильне врсте.

Осим младог лишћа на воћкама, најчешће јабукама, појавио се и цвет. Тако су упоредо и сазревале и цветале, као и ова у воћњаку Љубише Перића, недалеко од индустријске зоне на Седмом километру. Као и многе викендаше који су запазили ову несвакидашњу појаву, и доскорашњег радника „Технопромета“ занимало је да ли ће се заметнути нови плод. А, да сазри, те илузије нема, па макар зима била блага као ланьска. Томе се, уери глобалног отопљавања, можда, могу надати, али не и призивати, генерације које ће живети бар пола, ако не и век после нас.

Текст и снимак: Љ. Алексић

Божанске капљице из рајачких пимница

“Ајг, пијмо, нек чаша. . .”

РАЈАЦ. - Једног сунчаног септембарског дана пут нас наће у надалеко чувене рајачке пимнице. Мештани нас одмах упозорише и рекоше да грешимо - то нису пивнице. Уз “чашу у руци што блиста”, уследи и чашица разговора и објашњење. Од здравица “Ајде, пијмо, живели. . .” наста и име пимница. Претежно виноградарска села у околини Неготина (Рајац, Рогљево, Смедеревац) чување и негу вина обављали су у посебним насељима названим пимницама. У документима се први пут спомињу рајачке пимнице још давне 1713. године. Најпре су то биле брвнаре или чатмаре, а касније су зидане, по правилу, каменим блоковима. Није се ту само пило, него су, пре свега, у њима припремана квалитетна вина и, такође, позната, ракија комовица. Из тих пимница крајем прошлог века извозило се вино за Француску.

Изградњом модерних винарских подрума, пимнице су изгубиле своју првобитну улогу и значај. Од близу 300 рајачких (толико има и домаћинстава у селу, а свако је градило своју пимницу), много је данас напуштено и празно. Само избледеле умрлице на дрвеним вратима сведоче о њиховим некадашњим газдама. Међутим, ново време донело је нове власнике. Близу тридесетак пимница је продато, реновирају се старе, преуређују у кафане. Али, већина нових житеља ове необичне камене насеобине на брду изнад Рајца наставила је, купујући грожђе јер нема своје винограде, да производи божанске капљице “у којима лежи истинा” чувених крајинских црних вина, као што су бургундац, тамњаника, прокупац или бела попут италијанског ризлинга, смедеревке, багрине, симијона, совињона.

J. C.